

POSTANOWIENIE

23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 23 października 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M.F. i H.F.

przeciwko B. S.A. w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej B. S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 27 lutego 2023 r., I ACa 1765/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od B. S.A. w W. łącznie na rzecz M.F. i H.F. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowych kredytobiorców 154 877,82 zł i 52 431,27 franków szwajcarskich (CHF) z odsetkami od 14 października 2020 r. tytułem zwrotu zapłaconych przez kredytobiorców rat kredytu.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Katowicach zmienił rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji przez oddalenie powództwa co do żądania odsetek do 10 marca 2021 roku i oddalił apelację banku w pozostałej części.

Sąd ten ustalił, że 28 lipca 2008 r. strony zawarły umowę kredytu indeksowanego do CHF. Wyplacona suma kredytu miała zostać przeliczona na CHF po kursie kupna stosowanym przez pozwany bank przy skupie CHF. Spłaty kredytobiorców w złotych miały być przeliczane po kursie stosowanym przez bank przy sprzedaży CHF. Aneksiem z 7 stycznia 2016 r. strony wprowadziły możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w CHF.

Sąd drugiej instancji uznał dokonywanie przeliczeń walutowych kursami jednostronnie ustalonymi przez bank za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Wprawdzie przeliczenia określały główne świadczenia stron, lecz mimo tego podlegały ocenie na podstawie tego przepisu ze względu na niejednoznaczne sformułowanie, tj. brak obiektywnych kryteriów, którymi bank miał się kierować przy ustalaniu kursów kupna i sprzedaży CHF. Na skutek niemożności dokonywania przeliczeń walutowych umowa nie może być wykonywana, tym samym jest nieważna, a kredytobiorcom przysługuje zwrot dokonanych spłat.

Pozwany bank wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych:

1) czy dopuszczalne jest stwierdzenie abuzywności odwołania do tabeli kursów kredytodawcy, jeżeli kredytobiorca miał na mocy regulaminu, stanowiącego integralną część umowy, możliwość spełniania świadczenia bezpośrednio w walucie obcej od momentu zawarcia umowy, z pominięciem tabeli kursów, tym bardziej gdy kredytobiorca rozpoczął spłatę w walucie kredytu po zawarciu aneksu

na podstawie postanowień, które były obecne w stosunku prawnym pomiędzy stronami już od zawarcia umowy;

2) czy dopuszczalne jest wyeliminowanie aneksem niedozwolonego odesłania do tabeli kursów;

3) czy art. 1 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: dyrektywa 93/13) wyłącza spod działania dyrektywy postanowienia umów odsyłających do tabel kursów publikowanych na ustawowej podstawie prawnej, tj. art. 111 ust. 1 pkt. 4 pr. bank.;

4) czy dopuszczalne jest stwierdzenie nieważności umowy kredytu bez uprzedniego poinformowania kredytobiorców o skutkach nieważności;

5) czy postanowienia umowy kredytu indeksowanego, odsyłające do konkretnego źródła kursu walutowego, określają główne świadczenia stron, i czy *postanowienia te należą do essentialia negotii* umowy kredytu.

Skarżący bank powołał się we wniosku o przyjęcie skargi także na potrzebę wykładni przepisów prawnych, przy czym jako potrzebę wykładni wskazał problemy prawne ujęte wyżej jako zagadnienia prawne nr 1, 2, 4 i 5. Ponadto podniósł potrzebę wykładni:

1) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2, 31 ust. 3 i 32 ust. 1 Konstytucji i rozstrzygnięcie, czy uznanie umowy kredytu za nieważną stoi w sprzeczności z zasadą proporcjonalności, równości, pewności prawa oraz obowiązywania umowy w zakresie niedotkniętym abuzywnością, a także pozostaje w sprzeczności z interesem innych konsumentów oraz konkurentów pozwanego banku;

2) art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 2 i art. 3 k.c. oraz art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 i rozstrzygnięcie, czy dokonując oceny skutków abuzywności sąd powinien wziąć pod uwagę brzmienie przepisów prawa materialnego na dzień zamknięcia rozprawy, czy też na dzień zawarcia umowy;

3) art. 358 § 2 w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. i rozstrzygnięcie, czy art. 358 § 2 k.c. może być stosowany do wykonania umowy kredytu po stwierdzeniu

niezwiązania konsumenta postanowieniami umowy dotyczącymi kursów waluty obcej;

4) art. 24 ust. 3 ustawy o NBP w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. i rozstrzygnięcie, czy art. 24 ust. 3 u. o NBP może być stosowany do wykonania umowy kredytu po stwierdzeniu niezwiązania konsumenta postanowieniami umowy dotyczącymi kursów waluty obcej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód cztery problemy. oznaczone wyżej jako 1, 2, 4 i 5, przedstawił jednocześnie jako zagadnienie prawne oraz jako potrzebę wykładni przepisu prawnego. Potrzeba wykładni przepisu prawa zachodzi, gdy zakres jakiegoś pojęcia w przepisie nie jest jasny. Natomiast zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., tym się różni od potrzeby wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), że nie sprowadza się do rozumienia pojęcia użytego w przepisie prawnym. Zagadnienie prawne powstaje, gdy dokonanie prawidłowej subsumcji ustalonego stanu faktycznego wymaga uwzględnienia kilku przepisów, niekiedy regulujących odrębne kwestie. Zagadnienie prawne powstaje zazwyczaj na tle wzajemnej relacji dwóch przepisów, tj. czy jeden nich wyłącza drugi, czy też stosuje się je niezależnie. Oczywiście może się zdarzyć, że po dokonaniu wykładni niejasnego przepisu powstaje zagadnienie prawne związane z wzajemną relacją już wyłożonych przepisów.

Ponieważ granica między zagadnieniem prawnym a potrzebą wykładni pojedynczego pojęcia prawnego nie zawsze jest ostra, nie powinno mieć znaczenia niewłaściwe nazwanie danej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zagadnienia ujęte wyżej w pkt 1, 2 i 4 są zagadnieniami prawnymi. Natomiast pierwsze pytanie w zagadnieniu 5 (czy postanowienia wskazujące kursy walutowe określają główne świadczenia stron?) nie jest zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ponieważ polega ono na wykładni pojedynczego pojęcia w art. 385¹ § 1 k.c., tj. pojęcia „postanowienia określającego główne świadczenia stron”. Natomiast zagadnieniem prawnym jest drugie pytanie zawarte w tym zagadnieniu: czy postanowienia kursowe należą do *essentialia negotii* umowy kredytu, tj. czy ich brak mocy wiążącej oznacza, że umowa nie została zawarta.

Zagadnienie 1 nie występuje w sprawie, ponieważ kredytobiorca nie miał możliwości spłaty kredytu bezpośrednio w CHF od chwili zawarcia umowy, z pominięciem tabeli kursów. Na mocy powołanego przez bank regulaminu kredytobiorca mógł przy zawarciu umowy zastrzec sobie prawo do spłaty w CHF, lecz tego nie uczynił i umowa została zawarta bez tego zastrzeżenia. Kredytobiorcy uzyskali prawo do spłaty w CHF dopiero na mocy aneksu z 7 stycznia 2016 r.

W związku z zawarciem tego aneksu skarżący przedstawił zagadnienie 2: czy dopuszczalne jest wyeliminowanie aneksem niedozwolonego odesłania do tabeli kursów. Na podstawie art. 385² k.c. oceny zgodności postanowień umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według treści umowy z chwili jej zawarcia. Art. 385¹ i nast. k.c. nie wykluczają zawarcia przez przedsiębiorcę i konsumenta ugody w celu uchylenia niepewność co do skutków abuzywności niektórych postanowień umowy lub uchylającej istniejącej lub mogący powstać spór co do abuzywności tych postanowień (art. 917 k.c.). Taka ugoda może potwierdzać abuzywne postanowienie, co jest dopuszczalne w świetle art. 385¹ § 1 k.c. (zwrot „*nie wiążą go*” dotyczący tylko konsumenta oznacza, że nie wolno stwierdzić braku mocy wiążącej wbrew konsumentowi), lub wyeliminować to postanowienie przy jednoczesnym sanowaniu dotychczasowego sposobu wykonywania umowy. Ponadto potwierdzenie ugodą abuzywnych postanowień sprawia, że stają się one postanowieniami uzgodnionymi indywidulanie, a tym samym w ogóle wyłączonymi z zakresu art. 385¹ § 1 k.c. Jednak skarżący nie próbował wykazać, że aneks miał charakter ugody, tj. że właśnie w charakterze ugody został zaproponowany kredytobiorcom ze wskazaniem, jaką niepewność lub jakie spory ma uchylić. Ponieważ samo wyeliminowanie na przyszłość abuzywnych postanowień nie uczyniło umowy ważną, zagadnienie 2 nie występuje w sprawie.

Art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, będący przedmiotem zagadnienia 3, nie został implementowany do Kodeksu cywilnego, ponieważ oczywistym jest, że warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy prawa dowolnej rangi (ustawowe, wykonawcze) nie mogą zostać uznane za niedozwolone. Adresatem przepisu jest TSUE, przepis ten wyklucza możliwość uznania przez TSUE norm prawnych za

niezgodne z dyrektywą, w szczególności TSUE nie może podważać przepisów dyspozytywnych, inkorporowanych do tekstu umowy.

Przede wszystkim nałożony na banki obowiązek publikowania stosowanych kursów walutowych (art. 111 ust. 1 pkt. 4 pr. bank.) nie czyni tych kursów przepisami prawa w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13. Kursy ogłaszane przez banki wiążą klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Jednak nie można umową zowiązać konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie związanie przyszłym kursem za niedozwolone.

Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej w oparciu o zagadnienie 4 lub 5 oraz wskazane wątpliwości co do przepisów wymagających wykładni. Te dwie pierwsze tezy uchwały wykluczają istnienie stosunku kredytu pozbawionego źródła kursu walutowego. Zgodnie z uchwałą każdy skład SN zobowiązany jest do uznania umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego za nieważną, jeżeli postanowienia umowy o określaniu kursu CHF zostały uznane za niedozwolone. Jak wyżej wskazano przy omówieniu zagadnienia 1, niewykorzystana, tylko teoretyczna, możliwość zastrzeżenia prawa spłaty kredytu w CHF nie pozbawiła kredytu charakteru kredytu indeksowanego.

Już tylko na marginesie należy zwrócić uwagę na rzekomą sprzeczność art. 316 k.p.c. z utrwalonym sposobem stosowania art. 385¹ k.c. do stanu z chwili

zawarcia umowy (stanu obejmującego tekst umowy i stan prawny). Art. 316 k.p.c. nakazuje uwzględnienie wszystkich ustalonych faktów mających miejsce do zamknięcia rozprawy oraz stanu prawnego z tego dnia. Jednak stan prawny z dnia zamknięcia rozprawy obejmuje też normy intertemporalne, a one często nakazują ocenę prawną umowy według stanu prawnego z dnia jej zawarcia.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[a!]

(M.M.)